

JESSICA KARLIŃSKA

***Zdolność identyfikacji błędów na podstawie
fałszywych przyjaciół***

PRACA LICENCJACKA NAPISANA POD KIERUNKIEM
DOKTOR VICTORII KAMASA

Poznań, 2013

OŚWIADCZENIE

Ja, niżej podpisana

JESSICA KARLIŃSKA

---

student/ka Wydziału Neofilologii

Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

oświadczam, że przedkładaną pracę licencjacką

pt. ***Zdolność identyfikacji błędów na podstawie fałszywych przyjaciół***

---

napisalem/am samodzielnie.

Oznacza to, że przy pisaniu pracy, poza niezbędnymi konsultacjami, nie korzystałem/am z pomocy innych osób, a w szczególności nie zleca-łem/am opracowania rozprawy lub jej istotnych części innym osobom, ani nie odpisywałem/am tej rozprawy lub jej istotnych części od innych osób.

Jednocześnie przyjmuję do wiadomości, że gdyby powyższe oświadczenie okazało się nieprawdziwe, decyzja o wydaniu mi dyplomu zostanie cofnięta.

Poznań, 29.09.2013

(miejsowość, data)

(czytelny podpis)

Spis treści

WSTĘP	5
1 BŁĄD	7
1.1 Definicja <i>fałszywych przyjaciół</i>	10
1.2 Specyfika <i>fałszywych przyjaciół</i>	11
1.3 Interferencja językowa jako przyczyna powstawania <i>fałszywych przyjaciół</i>	13
2 CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA NAUKĘ JĘZYKA ANGIELSKIEGO	15
2.1 Motywacja.....	15
2.2 Miejsce zamieszkania.....	17
2.3 Wiek.....	17
2.4 Płeć.....	18
3 CZĘŚĆ EMPIRYCZNA	19
3.1 Cel badań.....	19
3.2 Dobór materiału badawczego	19
3.3 Metoda badawcza.....	21
3.4 Przebieg badań oraz analiza danych	21
4 WYNIKI BADAŃ	22
4.1 Płeć.....	23
4.2 Wiek.....	23
4.3 Miejsce zamieszkania.....	25
4.4 Sposób nauki w początkowej fazie nauczania.....	26
4.5 Motywacja.....	27
4.5.1 Przymus rodziców do nauki.....	27
4.5.2 Uczestnictwo w zajęciach pozalekcyjnych	28
4.5.3 Znajomość języka angielskiego przez rodziców	28
4.5.4 Chęć znalezienia lepszej pracy.....	29
4.5.5 Chęć posiadania znajomości międzynarodowych.....	30
4.5.6 Fascynacja kulturą.....	30
4.5.7 Czytanie literatury anglojęzycznej.....	31
5 WNIOSKI KOŃCOWE	33
6 ZAŁĄCZNIKI	34

6.1	Test.....	34
6.2	Fałszywi przyjaciele i ich odpowiedniki	37
7	BIBLIOGRAFIA	40

Wstęp

Tematyka mojej pracy licencjackiej związana jest z błędami popełnianymi w języku angielskim przez osoby uczące się tego języka. Praca ma na celu zidentyfikowanie kompetencji językowej użytkownika języka na podstawie zdolności identyfikacji błędów typu *falszywi przyjaciele*. Grupą badawczą będą studenci II-ego roku językoznawstwa i nauki o informacji z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz licealiści z 1 klasy z Liceum Ogólnokształcącego w Śremie. Wybrałam 2 różne grupy aby wyraźnie ukazały się różnice i podobieństwa między nimi. Mają one odnosić się do płci, wieku, sposobu w jaki każda osoba zdobyła wiedzę z zakresu znajomości języka, jak długo się go uczyła i motywacji. Te czynniki mogą bowiem wpływać na ogólny rozwój w zakresie języka jak i zdolność identyfikowania błędów.

Moje zainteresowanie tym tematem jest też powiązane z praktycznym aspektem takiej pracy. Znajomość *falszywych przyjaciół* pozwala na poprawniejsze posługiwanie się językiem angielskim. Taka znajomość pozwala uzyskiwać wyższe wyniki czy to na studiach czy w liceum, ponieważ unika się błędów opartych na interferencji językowej.

W niniejszej pracy biorę pod uwagę następujące czynniki mogące wpływać na zdolność rozpoznawanie *falszywych przyjaciół*:

- płeć
- wiek
- miejsce zamieszkania
- długość nauki
- motywacja do nauki
- sposób nauki

Za istotny uznałam również wpływ języka polskiego na popełniane błędy. Twierdzi się, że to interferencja językowa jest główną przyczyną powstawania błędów typu *falszywi przyjaciele*. Na potrzeby moich badań zakładam więc, że nawet osoby uczące się długo języka angielskiego nie będą potrafiły rozróżnić *falszywych przyjaciół*. Przyjmuje się też, że kluczową rolę odgrywa motywacja do nauki. Zakładam, że im jest ona silniejsza i niezwiązana z przymusem zewnętrznym, tym większą kompetencją językową dany użytkownik się wykaże. Zakładam też, że osoba, która uczy się języka dłużej będzie popełniała mniej błędów niż osoba ucząca się tego języka krócej. Co więcej, spróbuję zbadać również to, w jaki sposób dana osoba zdobywa wiedzę na temat języka angielskiego. Tutaj rozważę takie kwestie jak nauka w szkole, poza lekcjami, uczęszczanie na zajęcia indywidualne, czytanie artykułów w języku angielskim itp. Zwracam więc uwagę na to, czy dana osoba jest zainteresowana nauką tego języka czy też nie. Osoba, która przyswaja materiał tylko ze względu postawionego wymagania by to uczynić prawdopodobnie uzyska gorszy wynik w teście, który przeprowadzę (opis w metodologii), niż osoba która oprócz wymaganej wiedzy będzie też w wolnych chwilach oglądała angielskie filmy, czy miała kontakt z ludźmi z którymi musi porozumiewać się w języku obcym. Podejmę się też próby określenia czy miejsce zamieszkania ma

wpływ na liczbę rozpoznawanych błędów czy też nie. Czynniki te mogą okazać się istotny ze względu na łatwość dostępu do rozmaitych kursów językowych czy zajęć z native speakerami.

Niniejsza praca składa się z dwóch części: teoretycznej i empirycznej. W części teoretycznej opisane zostaną najważniejsze definicje pojęć oraz czynniki mogące wpływać na naukę języka obcego

Z kolei w części empirycznej, pierwszy rozdział poświęcony będzie metodologii, w drugim zaś zaprezentowana zostanie analiza wyników dotyczących wpływu poszczególnych czynników na naukę języka angielskiego.

Podsumowując, praca ta jest próbą zbadania zdolności identyfikacji błędów na podstawie zdolności identyfikacji *falszywych przyjaciół*, jak i próbą określenia wpływu wybranych czynników na naukę języka obcego.

1 Błąd

Różnice między ludźmi na całym świecie wywodzą się nie tylko z różnic związanych z miejscem zamieszkania, ale przede wszystkim z ich kultury. Podobnie jest w przypadku języka. Nauka nowego języka jest interesująca z uwagi na działalność kulturową, stosowaną politykę czy ekonomię danego kraju. Znajomość języka umożliwia też dostęp do większej liczby danych, jak i zawieranie znajomości na całym świecie. Co więcej, ciekawym się wydaje, że w każdej kulturze następują zmiany, a te, przekładają się na zmiany w języku. Tak twierdzi Sicińska (Sicińska, 2005, str. 131), że naturalną i nierozzerwalną cechą każdego systemu językowego jest jego zmienność. Użytkownik, który nabywa język ma przed sobą skomplikowane zadanie, aby poprawnie budować zdania w obcym dla niego systemie językowym, który to z biegiem czasu ulega zmianom. W sytuacji, gdy jakiś element języka zostaje niewłaściwie użyty, uznaje się go za błąd.

Jak utrzymuje Witalisz „(...) błąd jest szeroko rozumiany jako odstępstwo od normy języka docelowego” (Witalisz, 2006, str. 83). Jest to definicja, która w bardzo szerokim zakresie obejmuje błąd. Kolejne pojmowanie błędu proponuje Miodek jako wybranie „(...) złego elementu systemowego – gramatycznego lub stylistycznego” (Miodek, 2001, str. 77-78). Definicja ta, w porównaniu z definicją Witalisz, zawęża błąd do niewłaściwego elementu gramatycznego bądź stylistycznego. Natomiast w „Encyklopedii języka polskiego” znajduje się definicja określająca błąd jako: „nieświadome odstępstwo od współczesnej normy językowej, usankcjonowane zwyczajem językowym i poczuciem językowym środowisk uznanych społecznie za użytkowników kulturalnej odmiany danego języka narodowego” (Urbańczyk, 1999, str.37) W tym przypadku podkreśla się obecną sytuację języka, jego współczesne funkcjonowanie i jego użytkowników. Żadna z powyższych definicji nie obejmowała tych kryteriów w definicji błędu. Również Zenon Klemensiewicz w swojej propozycji rozumienia terminu *błąd* rozważa odniesienie języka do współczesnej normy językowej. Bierze pod uwagę również proces ewoluowania języka. Dla niego błąd to „uchylenie zwyczajowi powszechnej mowy zwanej kulturalną niemające oparcia i usprawiedliwienia ani w panującym współcześnie łądzie, systemie językowym, ani w jakiejś starszej lub nowszej dążności ewolucyjnej języka” (Klemensiewicz, 1999, str. 37). Jeszcze inne kryterium definicyjne dla błędu przedstawia Doroszewski. Określa go, jako czynność niezamierzoną, odbywającą się poza świadomością i poza udziałem woli. (Doroszewski, 1973, str. XII). Na kolejny wyznacznik zwrócono uwagę w książce „Skuteczna nauka języka obcego. Struktura i przebieg zajęć naukowych”. Istotnym w tej definicji jest fakt, że język poprawny to ten, który jest używany przez jego natywnych użytkowników. I aby błąd zachodził, musi zostać on powszechnie uznany za takowy. „Błędem jest każda dewiacja od formy uznawanej powszechnie za poprawną w danym języku. Ta ostatnia z kolei jest zwykle postrzegana jako wersja którą posługuje się rodowity (natywny) użytkownik języka (native speaker; choć i ten ostatni ze względu na liczne warianty w przypadku języka angielskiego pozostaje trudnym do zdefiniowania), znana jako norma

natywna.” Ostatnią z definicji, którą rozważymy podaje Aleksander Szulc: „niezamierzone przez mówiącego odchylenie (dewiacja) od reguł przewidzianych przez system danego języka lub od obowiązującej w ramach tego systemu normy językowej. W większości wypadków błąd językowy powstaje wskutek niewłaściwego przyporządkowania formy językowej regule językowej określającej jej postać lub funkcję” (Szulc, 1984, str. 94).

Porównując ze sobą przedstawione powyżej definicje, możemy dojść do wniosku, że najczęściej autorzy definiują błąd jako nieświadome, niezamierzone odstępstwo od danego systemu językowego.

W niniejszej pracy za błąd przyjmuje się użycie złego dla danego systemu językowego elementu gramatycznego bądź stylistycznego.

Błędy nie są jednorodne dlatego stworzona została ich klasyfikacja. Markowski dzieli błędy na zewnątrzjęzykowe i wewnątrzjęzykowe. Te zewnątrzjęzykowe, to błędy ortograficzne i interpunkcyjne, natomiast wewnątrzjęzykowe, to te, które bezpośrednio naruszają reguły systemowe języka. Zalicza się do nich błędy systemowe: gramatyczne, leksykalne i fonetyczne oraz błędy użycia, czyli stylistyczne (Markowski, 2009, str. 55-56).

Typologia Dubisza bardziej szczegółowo określa poszczególne błędy. Stąd mamy:

1. Błędy w wymowie, wśród których wyróżnia się:
  - a. błędy w artykulacji;
  - b. błędy w akcentowaniu;
  - c. błędy w intonacji;
2. Błędy w pisowni, które podzielić można następująco:
  - a. błędy ortograficzne naruszające normę ortograficzną;
  - b. błędy interpunkcyjne naruszające normę interpunkcyjną;
3. Błędy gramatyczne:
  - a. błędy fleksyjne, które naruszają normę w zakresie odmiany wyrazów;
  - b. błędy składniowe, wśród których wyróżnić można:
    - błędy w zakresie związku zgody, które polegają na niezgodnieniu formy wyrazu określającego z formą wyrazu określanego;
    - błędy w zakresie związku rządu, które polegają na niedostosowaniu formy wyrazu określającego do „wymagań” wyrazu określanego;
    - błędy polegające na nadużywaniu konstrukcji biernych;
    - usterki w szyku wyrazów;
    - błędy w użyciu spójników i zaimków względnych;
    - błędne użycie imiesłowowych równoważników zdań;
4. Błędy słownikowe albo leksykalne, które polegają na niepoprawnym użyciu wyrazu lub związku frazeologicznego w konkretnym tekście bądź też na używaniu wyrazów niepotrzebnych lub źle skonstruowanych. Błędy tego typu podzielić można następująco:

- a. błędy w użyciu zaimków i innych wyrazów o znaczeniu relacyjno- gramatycznym;
  - b. błędy oparte na skojarzeniach fonetycznych, które polegają na myleniu podobnie brzmiących wyrazów i używaniu ich w nieodpowiednich kontekstach;
  - c. błędy słowotwórcze i powstałe w wyniku skojarzeń słowotwórczych. Mamy dwa rodzaje tego typu błędów: inercyjne posługiwanie się produktywnym wzorem słowotwórczym i operowanie środkiem słabo przyswojonym, nie należącym do słownictwa czynnego;
  - d. właściwe błędy leksykalne – powstają wtedy, gdy nie wiemy jakiego właściwego słowa użyć i stosujemy takie, które tylko w przybliżeniu odpowiadają zamierzonej treści myślowej;
  - e. błędy w użyciu wyrażen przyimkowych;
  - f. błędy łączliwości frazeologicznej;
  - g. zniekształcenia związków frazeologicznych;
5. Błędy stylistyczne, które polegają na niedostosowaniu użytego środka językowego do całości wypowiedzi ze względu na jej treść lub formę. Do tego rodzaju błędów zaliczamy:
    - a. wieloznaczność sformułowań;
    - b. skróty myślowe;
    - c. wielosłowność;
    - d. powtórzenia wyrazów i konstrukcji;
    - e. naruszenie konwencji gramatycznej;
    - f. niejednorodność stylistyczna, która polega między innymi na wtrącaniu elementów języka mówionego do wypowiedzi pisemnej (lub odwrotnie), lub ogólniej – na wykorzystaniu wzorów stylu właściwego innym gatunkom wypowiedzi niż aktualnie realizowany;
  6. Błędy logiczne, czyli językowe odbicie błędów myślenia.
  7. Błędy w zakresie tekstu, które powodują, że tekst jako całość jest niepoprawny. Wyróżnić tu można następujące błędy:
    - a. w zakresie treści – tekst nie na temat albo tekst, w którym dygresje przeważają nad wątkiem zasadniczym
    - b. w zakresie formy – brak którejś z części zasadniczo trójdzielnej kompozycyjnie wypowiedzi lub nieodpowiednie proporcje między poszczególnymi częściami, np. wstęp dłuższy od rozwinięcia (błędy kompozycyjne), lub niedostosowanie formy językowo-stylistycznej tekstu do sytuacji mówienia;
  8. Szczególny rodzaj stanowią błędy w zakresie spójności tekstu, które polegają m.in. na: braku nawiązań pomiędzy poszczególnymi zdaniem, pomijaniu istotnych elementów informujących, naruszaniu spójności semantycznej (Dubisz, 1998).

W niniejszej pracy pod uwagę wzięte zostaną błędy wewnątrzjęzykowe, leksykalne. Jak podaje Walery Pisarek „błąd leksykalny polega na użyciu wyrazów w niewłaściwym znaczeniu (np. zabezpieczyć w znaczeniu ‘zapewnić’) lub w zniekształconej postaci (np. dywiacja zamiast

dewiacja). Użycie wyrazu niestosowne ze względu na kontekst (np. nie uświadamiane przez mówcę wulgaryzmy w uroczystym przemówieniu) traktuje się zwykle jako błąd stylistyczny” (Pisarek, 1999, str. 37).

Jak konstatuje Klemensiewicz, błędy te, prowadzą często do kompromitacji użytkownika języka, bądź sytuacji śmiesznych. Właściwe posługiwanie się językiem może być traktowane jako wskaźnik ogólnego wykształcenia, które jest przez ludzi cenione i poważane. (Klemensiewicz, 1982, str.780). Witalisz rozważa problem błędów leksykalnych w odniesieniu do nauki języka obcego i twierdzi, że problem jest tym większy, im języki są bardziej do siebie podobne i dane wyrazy w obu językach przypominają sobie nawzajem. Użytkownik języka może czuć się rozczarowany bądź zakłopotany, gdy przez klarowne podobieństwo da się złapać w pułapkę językową i w rezultacie nie zostanie zrozumiany (Witalisz, 2006, str. 42). W takiej sytuacji zatracą się sens używania języka, bowiem jak podkreśla Kurkowska: racją istnienia języka jest jego funkcja komunikacyjna (Kurkowska, 1986, str. 21).

1.1 Definicja *falszywych przyjaciół*

Szczególną rolę w przekazie komunikatu odgrywa prawidłowe zastosowanie danego wyrazu. Jednym z przypadków błędnego doboru słownictwa są *falszywi przyjaciele*, którym poświęcona zostanie niniejsza praca.

Pierwsze badania związane z *falszywymi przyjaciółmi* i próba ich zdefiniowania pojawiły się w 1928 roku. Francuscy językoznawcy: Maxime Koessler i Jules Derocquigna, opracowali słownik, w którym ukazali, że niektóre wyrazy są bardzo podobne w brzmieniu czy formie, jednak to podobieństwo jest pozorne. Wyrazy te różnią się bowiem znaczeniem, przez co użytkownik języka narażony jest na możliwość popełnienia błędów (Lipczuk, 1992, str. 139).

Lipczuk twierdzi, że bardzo ważną rolę w powstawaniu *falszywych przyjaciół* odgrywa pochodzenie języka (Lipczuk, 1992, str. 139). Szpila natomiast uważa, że bez względu na pochodzenie języka, uczeń natrafia na podobieństwa i popełnia błędy (Szpila, 2005, str. 5). W przypadku pochodzenia języka angielskiego jak i polskiego, zalicza się je do rodziny języków indoeuropejskich, jednak język angielski klasyfikowany jest do grupy germańskiej, natomiast język polski do języków słowiańskich (Bednarczuk, 1988).

Termin *falszywych przyjaciół* rozpowszechnił się na całym świecie. To zjawisko językowe jest jednak definiowane na różne sposoby: „wyrazy dwóch (albo więcej niż dwóch) języków o podobnej/identycznej formie, lecz różnych znaczeniach” (Bockova za Lipczuk, 2009). Podobną definicję przedstawia Zofia Orłoś: „wyrazy identyczne lub podobne pod względem formalnym, a różniące się znaczeniem” (Orłoś, 2003, str. 9). Kolejne rozumienie *falszywych przyjaciół* proponuje Arabski, którego definicja różni się definicji Lipczuka, tym, że termin ten odnosi się jedynie do dwóch języków. „Termin ten (...) odnosi się do wyrazów dwóch języków o identycznej lub

podobnej formie (graficznej i/lub fonetycznej), lecz dwóch różnych znaczeniach (Arabski, 1997, str.163). W definicji Pisarskiej i Tomaszkiwicz poza wyjaśnieniem terminu *falszywych przyjaciół*, znajduje się odniesienie do problemów związanych z tłumaczeniem tekstu. „*Falszywi przyjaciele* (faux-amis, false friends) są to słowa w dwóch językach, które z punktu widzenia morfologicznego są podobne, często mają podobną ortografię i wymowę, ale ich znaczenia różnią się; tłumacz, sugerując się ich podobieństwem, może automatycznie zastąpić jeden wyraz drugim, zmieniając tym samym sens przekładanego tekstu” (Pisarska, Tomaszkiwicz, 1996, str. 144-145). Natomiast w książce „Terminologia della traduzione” Delisle prezentuje *faux amis*, czyli *falszywych przyjaciół* jako „słowo w danym języku, które z punktu widzenia morfologicznego i ortograficznego wygląda lub brzmi podobnie jak słowo w innym języku, ale jego całkowite znaczenie leksykalne lub jedno z nich jest zupełnie inne” (Delisle, 2006, str. 39).

Autorzy tych definicji kierują swą uwagę na poziom leksykalny danego wyrazu. Skupiają się na znaczeniu tych, podobnie brzmiących bądź mających podobną formę, wyrazów. Chcąc jednak w pełni opisać zjawisko jakim są *falszywi przyjaciele*, należy spojrzeć na nie w nieco szerszym zakresie.

1.2 Specyfika *falszywych przyjaciół*

Typologię *falszywych przyjaciół*, która ukazuje złożoność i wielostronność tego zjawiska stworzył Koller (Koller, 1997, str. 35). Wskazuje on na następujące kategorie wśród tych błędów:

- a. wyrazy o tym samym znaczeniu, ale różnej pisowni, np. franc. *agression* – niem. *aggression* (podwójne g);
- b. wyrazy o różnych cechach gramatycznych, np. rzeczowniki o różnym rodzaju gramatycznym (por. niem. *die Gruppe* – franc. *le groupe*, niem. *das Referat* – pol. *(ten) referat*);
- c. wyrazy różniące się pod względem struktury słowotwórczej, np. niem. *Zitat* – franc. *citation*, niem. *absurd* – pol. *absurdalny*, niem. *illoyal* – franc. *deloyal*;
- d. wyrazy o różnej formie niesłusznie uchodzące za swoje semantyczne odpowiedniki, np. niem. *fehlen* – franc. *manquer*, niem. *groß* – pol. *Duży*
- e. wyrazy o tej samej strukturze słowotwórczej, ale innej postaci graficzno- fonetycznej i różnych znaczeniach, np. niem. *überhören* (‘coś’ słyszeć’, ale nie reagować na to’) – ang. *to overhear* (‘usłyszeć coś’ przypadkowo’);
- f. frazeologizmy o podobnej strukturze formalnej, różniące się znaczeniami, np. pol. *traci głowę*; 1. ‘tracić orientację w czymś; nie wiedzieć, jak postępować’, 2. ‘ulec czyjemuś urokowi’, niem. *den Kopf verlieren* (por. znaczenie 1 polskiego wyrazu);
- g. wyrazy tego samego języka, które w różnych okresach historycznych wykazują odmienne znaczenia, por. pol. *ładki* (dawniej ‘ładny’), niem. *Weib* (dawniej znaczenie neutralne, obecnie pejoratywne);

Koller w swej klasyfikacji *falszywych przyjaciół* nie ujmuje jednak cech wymienianych przez Pisarską czy Lipczuka, czyli podobieństwa w brzmieniu dwóch wyrazów pochodzących z innego języka.

Inną typologię *falszywych przyjaciół* przedstawia Edvard Lotka. Jest to bardzo obszerna klasyfikacja. Tekst przetłumaczyła Dorota Bockova w swojej pracy licencjackiej, dostępnej w Internecie 15 kwietnia 2013 roku pod adresem: http://is.muni.cz/th/218043/ff_b/praca_licencjacka.txt. Lotka podzielił *falszywych przyjaciół* na:

- a. złudne odpowiedniki systemowe i tekstowe np. *czerstwy chleb – cerstvy chleb*;
- b. częściowo i całkowicie złudne odpowiedniki np. *sklep – sklep* (znaczące piwnica);
- c. odpowiedniki złudne stylowo np. *biedny – bidny* (znaczące chudy, skromny);
- d. złudne odpowiedniki obcego pochodzenia np. *hamować – hamovat*;
- e. odpowiedniki zdradliwe gramatycznie np. *bank – banka* (rodzaj żeński);
- f. pozorna ekwiwalencja w wymowie np. *arsenal – arzenal*;
- g. odpowiedniki zdradliwe słowotwórczo np. *pańskie zwyczaje – panskie manyry* (pański – znaczy należący do pana/panów) lecz w j. czeskim mamy też: *panske pradlo – bielizna męska* (tutaj *pansky* oznacza męski);
- h. pozorna ekwiwalencja a kombinatoryka wyrazów np. *kostium – kostym* (w języku polskim możemy połączyć *kostium* z określeniem narciarski, kąpielowy, natomiast w języku czeskim nie możemy).
- i. wyrazy złudne w tekstach poetyckich i wyspecjalizowanych np. *pohon lisu je jednotkovy* tłumaczone jako *napęd prasy jest jednostkowy* jest błędne; prawidłowe tłumaczenie to: *prasa ma napęd indywidualny*;
- j. odpowiedniki zdradliwe pod względem stopnia potoczności np. *szminka* w języku polskim funkcjonuje w języku oficjalnym, czeska *sminka* już nie.

Patrząc na klasyfikacje *falszywych przyjaciół* widzimy na jak wielu płaszczyznach mogą się one pojawiać. Widzimy pewne podobieństwa w tych klasyfikacjach, jak np. błędy związane z rodzajem męskim czy żeńskim czy błędy stylowe, jednak są i kwestie które drugi autor pominął, jak np. Koller zwraca uwagę na to, że wyrazy w różnych okresach historycznych znaczyły co innego. Najistotniejszym jednak wydaje się fakt, że zarówno Koller jak i Lotka dostrzegają różnice między wyrazami z dwóch różnych systemów językowych na płaszczyznach słowotwórstwa, wymowy, stylu, gramatyki czy semantyki. Te klasyfikacje zasługują na trochę dłuższe i bardziej wyczerpujące podsumowanie. Warto uwzględnić te różnice gdyż mogą one pomagać użytkownikom języka zrozumieć obcy dla nich system językowy.

1.3 Interferencja językowa jako przyczyna powstawania *falszywych przyjaciół*

Porównując język angielski z językiem polskim można zauważyć pewne podobieństwa, zwłaszcza na poziomie leksykalnym. Jednak „podobieństwo nie jest zawsze czynnikiem, który ułatwia naukę języka, bowiem może ono powodować problemy związane z przezroczyością morfologiczną albo leksykalną, aż do kalkomanii” (Witalisz, 2006, str. 42)

Problem *falszywych przyjaciół*, jak pisze M. Jabłońska, pojawia się wśród osób przyswajających język obcy, bez względu na poziom jego znajomości. Problem jest jednak tym większy, im mniej słownictwa dana osoba zna, gdyż wtedy najczęściej nieudolnie odwołuje się do języka macierzystego i tam poszukuje pomocy w celu zrozumienia wyrazu w obcym języku. Można więc powiedzieć, że problem *falszywych przyjaciół* najmocniej ukazuje się u osób w początkowej fazie nauki. Jedynie tłumacze, którzy znają język obcy na najwyższym poziomie, kontrolują unikanie *falszywych przyjaciół*. Jednak i oni musieli pokonać te trudności, związane z przenoszeniem elementów języka ojczystego do obcego. Takie zjawisko nazywane jest interferencją językową (Jabłońska, 2012).

W językoznawstwie uznaje się, że „interferencja może zachodzić na wszystkich poziomach językowych, tzn.: morfologicznym, leksykalnym, składniowym, stylistycznym i kulturowym” (Pisarska, 1996, str. 144). Interferencja wiąże się z przenoszeniem zwyczajów językowych bądź danego systemu językowego do innego języka.

„Kiedy ludzie posługują się obok swojego języka ojczystego jakimś językiem obcym, to mówiąc językiem ojczystym przenoszą do niego pewne zwyczaje językowe tego języka obcego (i odwrotnie – ucząc się języka obcego przenosimy do niego rodzime zwyczaje językowe). Interferencja, inaczej mówiąc, polega na przenoszeniu wzorów i elementów jakiegoś systemu językowego do systemu innego” (Szulc, 1984, str. 94).

Wyróżnia się dwa rodzaje interferencji językowej. Pierwsza to interferencja wewnątrzjęzykowa, zwana również pozytywną, która ułatwia przyswajanie wiedzy z obcego języka, ponieważ pojawiające się między tymi językami podobieństwa są internacjonalizmami.¹ Taka interferencja działa motywująco na osobę, która chce się nauczyć innego języka, ponieważ przenoszenie wzorów z języka rodzimego na język obcy w dalszym ciągu tworzy struktury poprawne. Druga to interferencja zewnątrzjęzykowa, zwana również negatywną. Taki transfer prowadzi do powstania struktur i form niepoprawnych (Jabłońska, 2012).

Ze względu na transfer negatywny użytkownik języka może mieć utrudnione zadanie nabywania umiejętności komunikacji w obcym dla niego systemie językowym. Glottodydaktyczka, Hanna Komorowska utrzymuje, iż: „Język ojczysty jako układ odniesienia dla każdego ucznia

---

¹internacjonalizm to wyraz o identycznej lub podobnej formie, używany w różnych językach dla nazwania tego samego zjawiska rzeczywistości pozajęzykowej (np. niem. *Theater*, ang. *theatre*, ros. *teatr*) (Sachwörterbuch für die deutsche Sprache, Lipsk 1989)

opanowującego język obcy może być zarówno źródłem dodatkowych trudności wywołanych przenoszeniem zdobytych już umiejętności na właśnie opanowywany materiał językowy, jak i czynnikiem ułatwiającym proces uczenia się” (Komorowska, 1975, str. 90).

Językoznawcy wyrażają przekonanie, że niezależnie od chęci bądź świadomości każdy uczący się języka napotyka na problem związany z interferencją.(.....) Interferencja zewnątrzjęzykowa przyczynia się do powstawania *falszywych przyjaciół* ponieważ „(...) nie jest możliwe, aby udało się utrzymać oba języki w zupełnej izolacji, w zupełnej czystości. Musi dojść do interferencji, interferencji na wszystkich płaszczyznach systemu: od fonologicznej po składniową” (Łuczyński, 2002, str. 112).

Reasumując poglądy wymienionych powyżej językoznawców na temat interferencji dochodzimy do wniosku, że system języka ojczystego generalnie nie koegzystuje z systemem języka obcego, którego się uczymy. Z racji, że ucząc się innego języka już posiadamy jeden środek komunikacji, czyli właśnie język ojczysty i znamy zarówno jego formy językowe jak i pojęcia czy znaczenia będące podstawą tych form, stąd napotykamy na trudności z pojmowaniem innego systemu językowego. Człowiek nie potrafi zapomnieć o systemie językowym, który nabywa w codziennych sytuacjach by móc go zastąpić tym, najczęściej zdobywanym w sposób sztuczny. Trudno zatem uniknąć występowania *falszywych przyjaciół* podczas nauki drugiego języka, z racji, że interferencja będzie zachodziła, a to właśnie te najbardziej podobne słowa wydają się najprostszymi i to ich nie poddaje się początkowo głębszej analizie.

Rozważając proces nauczania się języka należy zatem zwrócić szczególną uwagę na czynniki, które mogą wpływać na popełnianie błędów.

2 Czynniki wpływające na naukę języka angielskiego

Czynniki mające wpływ na uczenie się języka obcego interesowały naukowców już od dawna. Badano zarówno czynniki mające pozytywny wpływ na naukę języka obcego jak i te, mające wpływ negatywny. Jak podkreśla Hanna Komorowska, to właśnie czynniki takie jak: „wiek, inteligencje wielorakie, motywacja i postawy, a także pamięć były obiektem zainteresowań naukowców, ponieważ mogły one wyjaśniać pewne mechanizmy przyswajania języka” (Komorowska, 1929, str. 253). W niniejszej pracy zwraca się uwagę na następujące czynniki:

- motywacja
- miejsce zamieszkania
- wiek rozpoczęcia nauki
- płeć
- długość nauki
- sposób nauki w początkowej fazie

2.1 Motywacja

Zacznijmy od czynnika, który zdaje się być najsilniejszym, zgodnie z tym co twierdzą Moskovsky, Alrabai, Paolini i Ratcheva, czyli od motywacji. Sugerują, że to właśnie motywacja wpływa na cały zakres zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych czynników, które są związane z przyswajaniem języka obcego. Wśród tych czynników związanych z motywacją wyróżniają: nastawienie do nauki, naturalne zdolności, pewność siebie, ciekawość, inteligencję, metody uczenia, sposoby komunikacji itd. (Moskovsky, 2013, str.35). Na podobny wpływ zwraca uwagę Kouritzin: „Wśród teorii dotyczących motywacji, wyróżniono 6 głównych czynników, które rzekomo silnie z nią oddziałują:

- nastawienie względem natywnych użytkowników języka jak i samego języka,
- wiary w siebie
- jasno sprecyzowane cele dotyczące nauki języka
- aktywna i świadoma partycypacja uczącego się języka
- wsparcie zarówno podczas zajęć jak i poza nimi
- osobiste atrybuty takie jak: płeć, wiek, zdolności (S.G. Kouritzin, 2009, str. 303).

Poruszaną przez językoznawców kwestią odnośnie wpływu na nauczanie języka obcego jest czynnik motywujący ucznia do nauki. Komorowska pisze, że czynnikiem motywującym mogą być różne kwestie jak np. to, że „ktoś uczy się języka planując zdanie egzaminu na studia filologiczne, ktoś chce dobrze zdać egzamin z języka przy wyborze innego rodzaju studiów, ponieważ daje mu to dodatkowe punkty, ktoś inny zamierza podjąć studia za granicą, ma

możliwość wyjazdu do krewnych, spodziewa się ciekawszej pracy lub większych zarobków dzięki znajomości języka itp. Dodatkowo, nie można pomijać takich czynników jak np. snobizm, który sprawia, że niektórzy uczą się języka (szczególnie angielskiego) mając na uwadze własną atrakcyjność towarzyską. Czasami czynnikiem motywującym może być sympatia do nauczyciela” (Komorowska, 1929, str. 102). Również Kouritzin, Piquemal i Renaud podejmują rozważania na temat czynnika motywującego jak i motywacji. Jeśli chodzi o motywację to wyróżniają jej dwa typy: *integrative motivation* oraz *instrumental motivation*. Pierwsza odnosi się do chęci nabywania języka wypływającej od uczącego się przez identyfikowanie się z natywnymi użytkownikami tego języka oraz uczestniczenie w ich kulturze. Motywacja instrumentalna dotyczy potrzeby uczenia się języka ze względu na osiągnięcie jakiegoś celu, na przykład znalezienie pracy czy bezpieczne dostanie się na prestiżowy uniwersytet (S.G. Kouritzin 2009, str. 302). Zgodnie z tym modelem, ci użytkownicy języka, którzy wykazują się silniejszą *integrative motivation* mają większą szansę na osiągnięcie sukcesu w sferze nabywania języka.

Istotny wpływ na nabywanie języka ma także poziom motywacji. Cytując zatem Moskovskiego „Higher motivation leads to higher achievement” (Moskovsky, 2013, str. 58), czyli silniejsza motywacja prowadzi do lepszych osiągnięć. Co więcej, twierdzi on, że nawet w przypadku ucznia, który byłby bardzo kompetentny i miałby zdolności do przyswajania języka lecz nie miałby motywacji, może on nie być w stanie osiągnąć celów, które wymagają czasu i nakładu pracy, a takim celem niewątpliwie jest umiejętność posługiwania się językiem obcym (Moskovsky, 2013, str. 35). Podobnie sprawę ujmuj Mei-Hsia Dai, która twierdzi, że uczniowie z silniejszą motywacją są bardziej efektywni w nabywaniu wiedzy z zakresu języka (Mei-Hsia Dai, 2011, str. 766). Wyniki z przeprowadzonego przez Ghadirzadeh, Shokri i Hashtroudi eksperymentu ukazują, że niektórzy uczący się języka angielskiego tracą swe zainteresowanie i motywację podczas procesu przyswajania języka (Ghadirzadeh, 2012, str. 189). Eksperyment ten został przeprowadzony wśród 150 studentów i 110 studentek inżynierii i nauk humanistycznych z uniwersytetu Azad w Iranie. Badani zostali podzieleni na trzy grupy zgodnie z opisującymi ich cechami: kierunkiem studiów, rokiem studiów oraz grupą edukacyjną. Następnie badani mieli za zadanie wypełnienie kwestionariusza, w którym to badano 5 czynników mających wpływ na motywację do nauki: nauka materiału, kompetencja nauczyciela, sposób nauczania, udogodnienia w szkole, brak wewnętrznej motywacji, wyniki z testów. Kwestionariusz zawierał dodatkowo pytanie: Jak bardzo zmotywowany jesteś do nauki języka angielskiego? Studenci mieli do wyboru skalę od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało brak motywacji, a 5 bardzo wysoką motywację. Zgodnie z wynikami, najistotniejszym czynnikiem dla uczniów o mniejszej motywacji okazał się brak współzawodnictwa. Dla uczniów o deklarowanej wysokiej motywacji do nauki, najistotniejszy okazał się sposób nauczania nauczyciela.

2.2 Miejsce zamieszkania

Kolejnym rozważanym tutaj wpływającym na poziom przyswojenia języka obcego jest miejsce zamieszkania. Wiąże się ono z dostępem do różnych źródeł poszerzania wiedzy, którego istotność w procesie uczenia się języka sugeruje Komorowska: rzeczą, która może zapobiec utracie motywacji jest samokształcenie ucznia. Poprawia ono także sytuację w zakresie znajomości języka, ponieważ ilość czasu przeznaczanego na naukę języka w stosunku do skromnej ilości godzin w szkole jest większa (Komorowska, 1929, str. 87). Dodatkowo zajęcia pozalekcyjne (np. kółka językowe) budzą one zainteresowanie oraz zamiłowanie do języka wśród uczniów, a to sprzyja ich nauczaniu (Komorowska, 1929, str. 104). „Ogromną rolę też zaczęły odgrywać kursy oferowane przez coraz liczniejsze szkoły językowe i nieznanego, ale olbrzymiego zasięgu rynku lekcje prywatne (Komorowska, 1929, str. 251). Osoby mieszkające z dala od miejsc gdzie takie kursy czy zajęcia pozalekcyjne się odbywają mają o tyle utrudnione zadanie, że muszą znaleźć sposób na dotarcie do nich. Można pokusić się o stwierdzenie, że uczniowie z większych miast częściej biorą udział w różnorodnych zajęciach dodatkowych poszerzających ich wiedzę niż uczniowie ze wsi, dla których kłopotliwą jest kolejna wyprawa do miasta. Tym samym miejsce zamieszkania może w sposób istotny wpływać na poziom znajomości języka.

2.3 Wiek

Wiek rozpoczęcia nauki języka obcego uznaje się za istotny czynnik wpływający na osiągnięcie sukcesu w jego nauce: „jeden z tych ważnych obszarów różnorodności między użytkownikami drugiego języka jest wiek (...) „Uważa się, że młodsi wiekiem użytkownicy języka uzyskują lepsze wyniki w testach i rzeczywiście, naukowcy odnaleźli związek między wiekiem a ostatecznymi osiągnięciami w przynajmniej kilku aspektach dotyczących drugiego języka (Nejadansari, 2011, str 19). Autor ten podkreśla, że młodsi uczniowie radzą sobie lepiej niż starsi. Zwraca on także szczególną uwagę na moment rozpoczęcia nauki drugiego języka.

Wiek, w którym najlepiej jest rozpocząć naukę języka obcego stanowi przedmiot rozważań naukowców już od dłuższego czasu. Początkowo, zgodnie z zaproponowaną przez Erica Lenneberga w latach 60-tych hipotezą uznawano, że nauka języka musi się rozpocząć przed okresem dojrzewania by mówca był w stanie osiągnąć płynność zbliżoną do płynności natywnego użytkownika języka. Jednak Penfield i Roberts w 1959 roku stwierdzili, że „optymalnym okresem na rozpoczęcie nauki języka obcego jest czas do 10-ego roku życia, ponieważ umysł jest wtedy bardzo plastyczny” (Nejadansari 2011, str. 19). Przedstawione ustalenia bywają jednak podważane i tak na przykład „Birdsong wyraża poglądy o tym, że niezależnie od wieku, nie odnotowuje się żadnej zmiany w mechanizmach uczenia się. Uznaje on, że rozwój systemu językowego nabywanego jako obcy jest determinowany przez tzw. gramatykę uniwersalną” (Coopmans, 2012, str. 53).

Z kolei w ujęciu Coopmans'a najważniejsze są dwa czynniki przy nauce języka obcego:

wiek i transfer z języka ojczystego. Zgodnie z przyjmowanymi przez niego założeniami zarówno dzieci jak i dorośli uczący się drugiego języka są podobni jeśli chodzi o znajomość (świadomość) języka, którego się uczą. Prowadzi to do zapożyczania struktur już znanych czyli transferu z języka ojczystego.

W pracy badano zarówno wpływ wieku metrykalnego jak i wieku pierwszego kontaktu z językiem. Przyjmuje się, że te czynniki będą odgrywały kluczową rolę w zdolności identyfikacji błędów.

2.4 Płeć

„Wiele badań ukazało, że istnieją różnice między płcią ukazujące się na różnych płaszczyznach, na niektórych to mężczyźni mają więcej zdolności, na innych dominują kobiety. Jeśli chodzi o na bywanie drugiego języka, to zdecydowanie kobiety mają większe zdolności” (T.W. Paynea 2011, str. 43 4) Liczne badania wskazują na przykład, że kobiety dominują nad mężczyznami w zakresie płynności mówienia (np. Andreou 2005, Crow et al. 1998, Janowsky, Chavez, Zamboli & Orwoll, 1998). Zależność płci i płynności w mówieniu badano w 2005 roku na uniwersytecie Thesslay. Grupę badawczą stanowiło 452 studentów (146 mężczyzn i 306 kobiet) studiujących nauki humanistyczne i inżynierię. Do badania użyto narzędzia Set Test (Isaacs & Kennie, 1973). Badani mieli za zadanie napisać jak najwięcej słów w czterech kategoriach (kolory, zwierzęta, owoce oraz miasta) w ciągu minuty. Drugie zadanie polegało na napisaniu największej liczby zdań w stronie biernej bądź czynnej z podanych słów. np.: the, boy, girl, kisses, the. Uzyskane wyniki pozwoliły stwierdzić, że kobiety uzyskiwały lepsze wyniki zarówno w zadaniach dotyczących syntaktyki jak i semantyki. Na tej podstawie badacze stwierdzili, że kobiety wykazują większą płynność w posługiwaniu się językiem, co potwierdziło wyniki wcześniejszych badań dotyczących kobiecych zdolności werbalnych (G. Andreou, 2005, str. 435).

Podsumowując, czynniki wpływające na naukę języka angielskiego takie jak: płeć, wiek rozpoczęcia nauki, motywacja, miejsce zamieszkania były przedmiotem rozważań w wielu badaniach. W niniejszej pracy podjęto próbę sprawdzenia czy czynniki te wpływają na zdolność rozpoznawania błędów typu *falszywi przyjaciele*.

3 Część empiryczna

3.1 Cel badań

Celem pracy jest zbadanie zdolności identyfikacji błędów na przykładzie *falszywych przyjaciół* wśród osób uczących się języka angielskiego. W pracy zostaną porównane 2 grupy badanych: II-ego roku studenci językoznawstwa i nauki o informacji z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, oraz licealiści I klasy z Liceum Ogólnokształcącego w Śremie. Dodatkowym celem analiz będzie zbadanie wybranych czynników o charakterze społecznym i określenie ich relacji do zdolności identyfikacji błędów.

3.2 Dobór materiału badawczego

Przyjętym materiałem badawczym jest zbiór wybranych *falszywych przyjaciół*. Materiał został wybrany z listy *falszywych przyjaciół* ze słownika współczesnego języka angielskiego Longman. Za istotny czynnik mogący kształtować zdolność badanych osób do identyfikacji błędów dotyczących *falszywszych przyjaciół* uznano ich frekwencję, dlatego też zbiór przykładów poddanych badaniu został zrównoważony pod względem ich częstotliwości. Każdemu ze 176 *falszywych przyjaciół* została przypisana jego częstotliwość występowania odnotowana w COCA (Corpus of Contemporary American English). Kolejnym krokiem było uporządkowanie słów w kolejności od częstotliwości największej równej 127115, po najmniejszą o wartości 11. Następnie zostało wybranych po 9 przykładów *falszywych przyjaciół* z przedziałów: częstotliwości największe – tutaj zostało wybranych pierwsze 9 słów od najwyższej częstotliwości zaczynając, następnie 8 słów umiejscowionych przy medianie (zaczynając od wartości mediany 8 słów powyżej jej wartości) oraz 9 *falszywych przyjaciół* z dolnego zakresu częstotliwości, dla których częstotliwość nie wynosi mniej niż 1000. W ten oto sposób została stworzona lista 26 *falszywych przyjaciół*, które znajdują się w teście:

history	127115
actually	124566
control	118922
process	113368
local	109797
data	93290
rest	73919
economy	65885
project	63990

Tabela 1. Wyselekcjonowani z korpusu COCA *falszywi przyjaciele* o największych częstotliwościach.

revenge	4970
sympathetic	4968
obscure	4395
salon	4346
transparent	4321
herb	4287
accord	4267
raid	4047

Tabela 2. Wyselekcjonowani z korpusu COCA fałszywi przyjaciele, których wartości znalazły się przy medianie.

etiquette	1350
prognosis	1335
caravan	1290
censure	1278
carton	1204
antics	1113
pamphlet	1040
hymn	1030
precedence	1021

Tabela 3. Wyselekcjonowani z korpusu COCA fałszywi przyjaciele o częstotliwościach najmniejszych, jednak nie mniejszych niż 1000.

Sam test został skonstruowany w następujących krokach:

1. Wyszukanie w korpusie COCA zdań z właściwym dla *fałszywego przyjaciela* odpowiednikiem zgodnym z tym, zawartym na liście w słowniku Longman (przykładowo dla słowa *history* właściwym odpowiednikiem jest słowo *story*, zatem w korpusie wyszukano zdanie ze słowem *story*.)
2. Zastąpiono właściwe słowo w zdaniu przez jego odpowiednik z listy *fałszywych przyjaciół* (zdanie przykładowe ze słowem *story* zostało zmienione w ten sposób, że słowo *story* zostało z niego usunięte a w jego miejsce zostało umieszczone słowo *history*. W ten oto sposób powstało

- zdanie niepoprawne).
3. Dodano 5 zdań losowo wybranych z korpusu, aby zmniejszyć prawdopodobieństwo rozpoznania przez uczestników zagadnienia badawczego.
  4. Dla każdego zdania ułożono krótki opis sytuacji, w której zostało ono wypowiedziane. Opisy sytuacji były prezentowane w języku polskim, aby uniknąć zaburzenia wyników przez różnice związane z poziomem zrozumienia opisu sytuacji.

3.3 Metoda badawcza

Badanie kompetencji językowej użytkownika języka może być przeprowadzane na różne sposoby. W niniejszej pracy skupiono się jednak na zdolności identyfikacji błędów, zatem za metodę badawczą przyjęto ankietę połączoną z testem, w którym badani określali poprawność bądź jej brak w zdaniu. Test miał za zadanie weryfikację znajomości *falszywych przyjaciół*. Zadaniem uczestnika badania było określenie poprawności prezentowanych zdań. Każde zdanie zostało poprzedzone krótką historią, która miała sugerować w jakich okolicznościach dane zdanie wystąpiło. Dodatkowo, w celu weryfikacji kompetencji językowej, w przypadku zaznaczenia odpowiedzi: błędne, osoby badane poproszono o wskazanie, który element w zdaniu został niewłaściwie użyty. Ankieta natomiast miała na celu określenie profilu danej osoby w zakresie: płci, wieku, długości posługiwania się języka, miejsca zamieszkania, stopnia zainteresowania językiem.

Ponieważ w moich badaniach analizuję konkretne cechy mogące mieć powiązanie z występowaniem błędów, jak i cechy dotyczące tych błędów wykorzystam metodę nielosowego doboru próby badawczej czyli tzw. doboru kwotowego (z ang. *quota sampling*).

3.4 Przebieg badań oraz analiza danych

Badanie zostało przeprowadzone w czerwcu 2013 roku. Badanie zostało przygotowane w formie elektronicznego kwestionariusza, więc odbywało się w klasach z komputerami. W badaniu wzięło udział 24 uczestników: 17 studentów i 7 licealistów. Badanie trwało 30 minut. Następnie dane z testów i ankiety zostały do siebie porównane, tak aby określić zależności między wynikiem z testu, czyli zdolnością identyfikacji błędów na przykładzie fałszywych przyjaciół, a wybranymi czynnikami.

Po zebraniu danych przeprowadzono ich analizę statystyczną z wykorzystaniem współczynnika korelacji rang Spearmana i ANOVY.

4 Wyniki badań

Poddane analizie zostały 24 testy i ankiety, których wzór znajduje się w rozdziale: załączniki pracy. W badaniu wzięło udział 15 kobiet i 9 mężczyzn. Analiza wyników zostanie przedstawiona w następujący sposób: każdy czynnik mogący wpływać na naukę języka zostanie zbadany pod kątem występowania zależności między nim a zdolnością identyfikacji błędów, czyli wynikiem z testu.

Najwięcej problemów w badaniu przysporzyło słowo: *project* oraz *pamphlet*. Żaden z badanych nie rozpoznał tych *falszywych przyjaciół*. Najmniej problemów badani mieli ze słowem: *revenge* oraz *control*. Badani nie mieli też problemu ze zdaniami: *I want a chair* oraz *No one can touch that bag*. Oba zdania są w pełni poprawne. Sprawdzone też, czy *falszywi przyjaciele* o wyższej częstości występowania były lepiej rozpoznawane wśród badanych. Zgodnie ze współczynnikiem Spearmana równym 0,09 zależność nie zachodzi. Małą liczebność grupy badawczej uniemożliwia prowadzenie jakichkolwiek generalizacji. Zaprezentowane wyniki stanowią więc wyłącznie opis przebadanej grupy, mogą jednak stanowić punkt wyjścia dla dalszych badań.

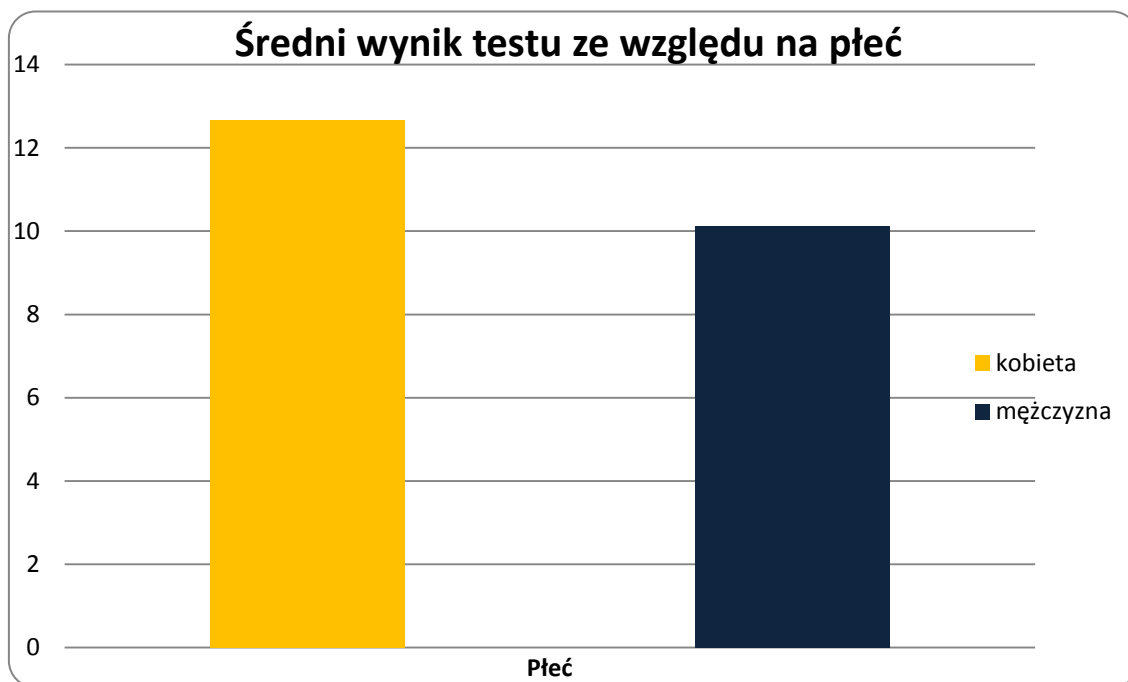
Falszywy przyjaciel	Poprawna identyfikacja w procentach
pamphlet	0%
project	0%
process	8%
economy	13%
censure	21%
rest	21%
accord	25%
local	29%
hymn	33%
etiquette	33%
salon	33%
obscure	33%
precedence	38%
caravan	42%
herb	46%
transparent	46%
sympathetic	46%
history	46%
antics	50%
carton	50%
raid	50%
data	50%
actually	50%
revenge	58%
control	67%

Tabela 4. Procent poprawnych identyfikacji dla danego *falszywego przyjaciela*.

4.1 Płeć

Pierwszym z czynników, których wpływ rozważano była płeć. Wyniki dla kobiet i mężczyzn porównano przy pomocy jednoczynnikowej ANOVY. Wynik testu $F=0,7$ wskazuje istotność na poziomie $p=0,05$, nie ma więc podstaw do przyjęcia, że płeć jest czynnikiem różnicującym jeśli chodzi o zdolność rozpoznawania błędów typu *falszywi przyjaciele*.

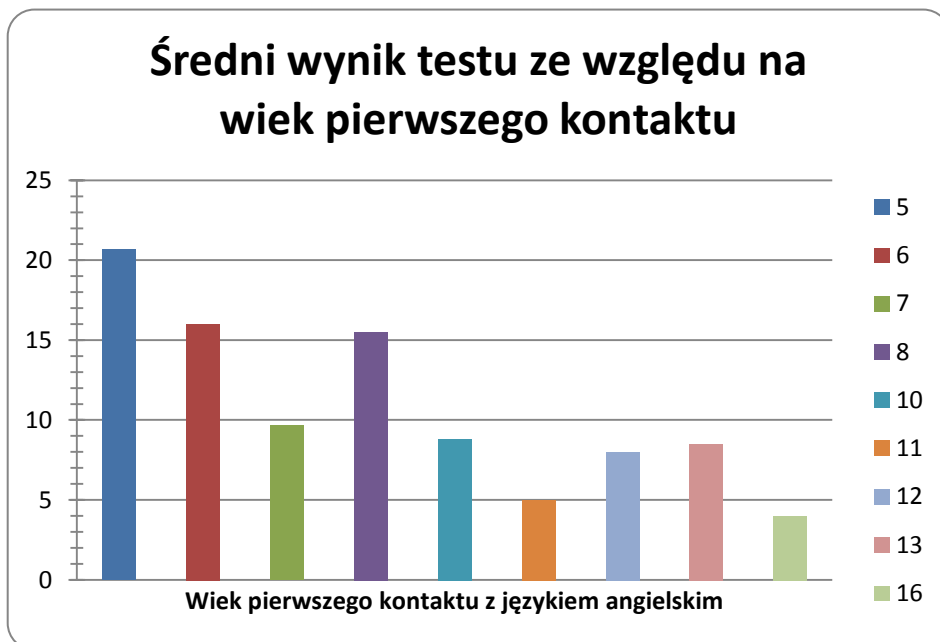
Na przedstawionym wykresie widać niewielką przewagę kobiet nad mężczyznami jeśli chodzi o średnio uzyskane punkty.

Wykres 1: Średni wynik testu ze względu na płeć

4.2 Wiek

Jeśli chodzi o wiek, to poddane badaniu zostały trzy kwestie. Pierwsza to kwestia wieku, w którym badany po raz pierwszy miał kontakt z językiem angielskim. I tak z otrzymanego współczynnika Spearmana równego $-0,56$ otrzymujemy, że występuje odwrotna korelacja na poziomie średnim. Oznacza to, że im wcześniej badany miał styczność z językiem angielskim tym lepiej zidentyfikował błędy w teście.

Wykres 2: Średni wynik testu ze względu na wiek pierwszego kontaktu

Druga kwestia dotyczy szacowanej długości nauki języka angielskiego. Została ona oszacowana na podstawie danych uzyskania w ankiecie: wieku badanego oraz pierwszego kontaktu z językiem angielskim. Dla uzyskanych wyników obliczono następnie współczynnik korelacji rang Spearmana. Uzyskany wynik ($r_s=0,7$) pozwala stwierdzić silną zależność między długością nauki języka angielskiego a zdolnością identyfikacji błędów w badanej próbie.

Wykres 3: Średni wynik testu ze względu na szacowaną długość nauczania

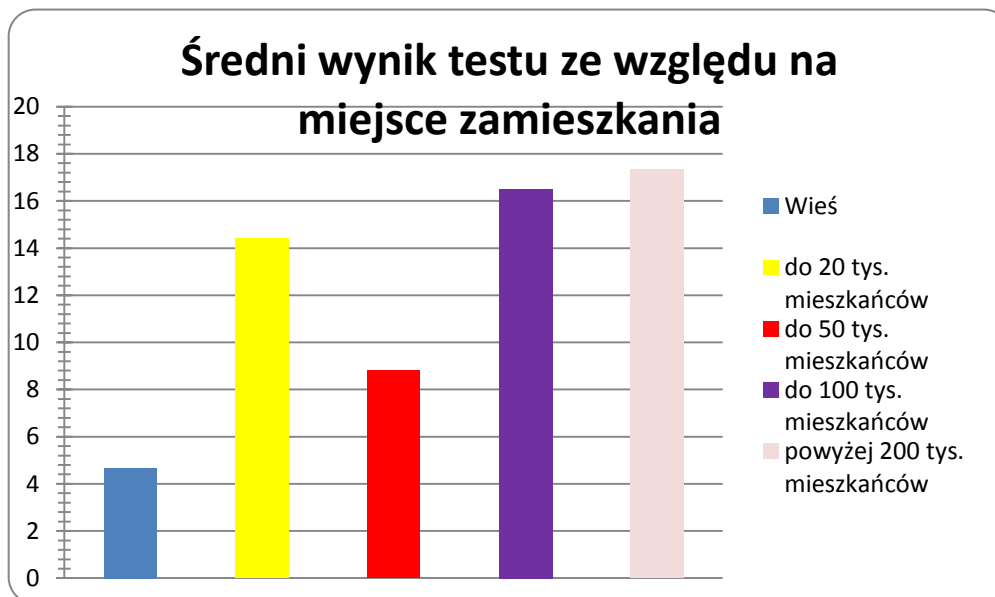
Badano również relację między wiekiem użytkownika a zdolnością identyfikacji *falszywych przyjaciół*. Jak się okazuje, zgodnie z wynikiem badania, współczynnik Spearman'a wyniósł 0.47, co oznacza, że zachodzi średnia zależność. Z przedstawionego wykresu nr 3 widać, że najlepiej poradziły sobie osoby mające 23 lata, nie zaś te mające 25. Widać jednak różnice między wiekiem do 18 lat a powyżej 18. Osoby do 18 roku życia znacznie gorzej wypadły w teście, niż osoby starsze, które uzyskały więcej punktów.

Wykres 4: Średni wynik testu ze względu na wiek

4.3 Miejsce zamieszkania

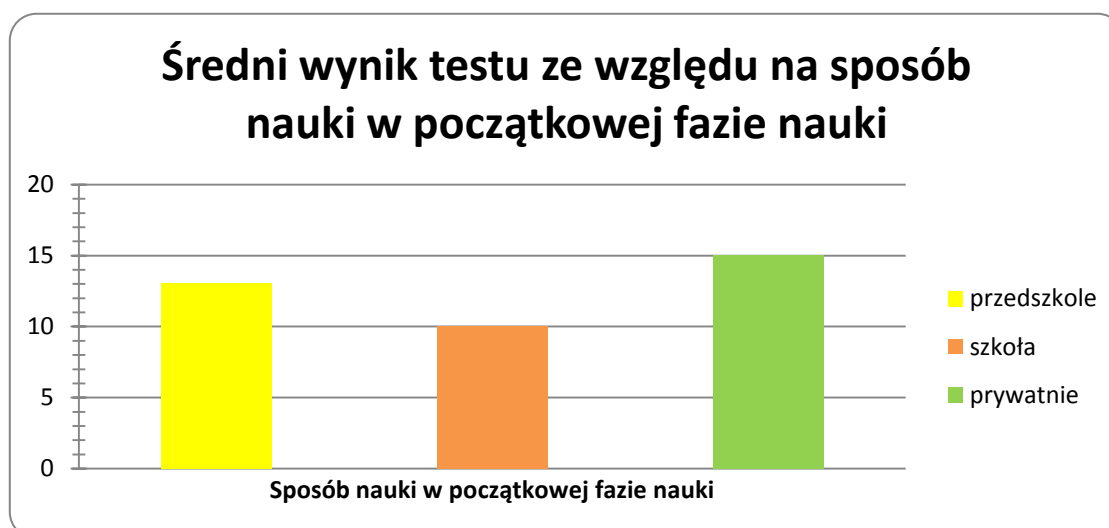
W przypadku zależności między miejscem zamieszkania a zdolnością identyfikacji błędów określoną na podstawie liczby uzyskanych w teście punktów, zgodnie z wartością współczynnika Spearmana równego -0,08 relacja nie zachodzi.

Wykres 5: Średni wynik testu ze względu na miejsce zamieszkania

4.4 Sposób nauki w początkowej fazie nauczania

Poddano też badaniu czy sposób w jaki w początkowej fazie nauki uczyło się języka angielskiego ma istotny wpływ na zdolność identyfikacji błędów. W badniu najlepiej wypadły osoby, które zaczynały naukę w przedszkolu bądź prywatnie, najgorzej zaś te osoby rozpoczynające naukę w szkole. Jednak ANOVA ($F=0,82$, $p=0,05$) wskazuje, że nie ma istotnych różnic między wynikami stąd nie przyjmujemy hipotezy o wpływie tego czynnika na zdolność identyfikacji błędów.

Wykres 6: Średni wynik testu ze względu na sposób nauki w początkowej fazie nauki

4.5 Motywacja

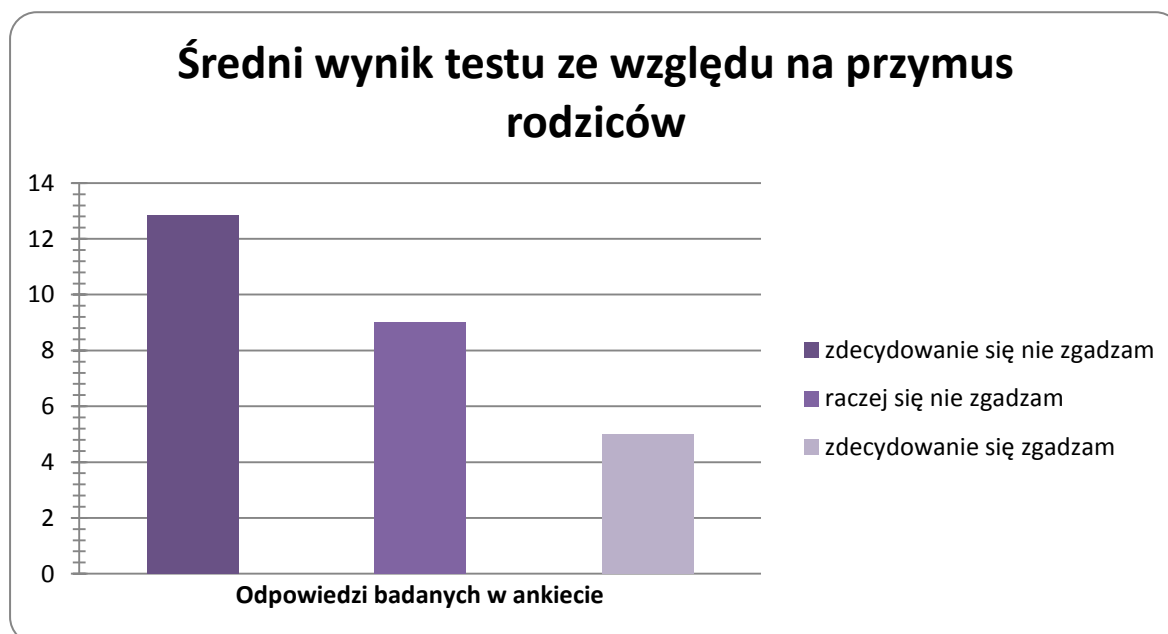
W badaniach wzięto pod uwagę następujące przyczyny uczenia się języka angielskiego:

- przymus rodziców do nauki
- uczestnictwo w zajęciach dodatkowych
- znajomość języka angielskiego przez rodziców
- znalezienie lepszej pracy
- chęć znajomości międzynarodowych
- fascynacja kulturączytanie literatury anglojęzycznej

Te sytuacje mogą powodować wyższą bądź niższą motywację do nauki.

4.5.1 Przymus rodziców do nauki

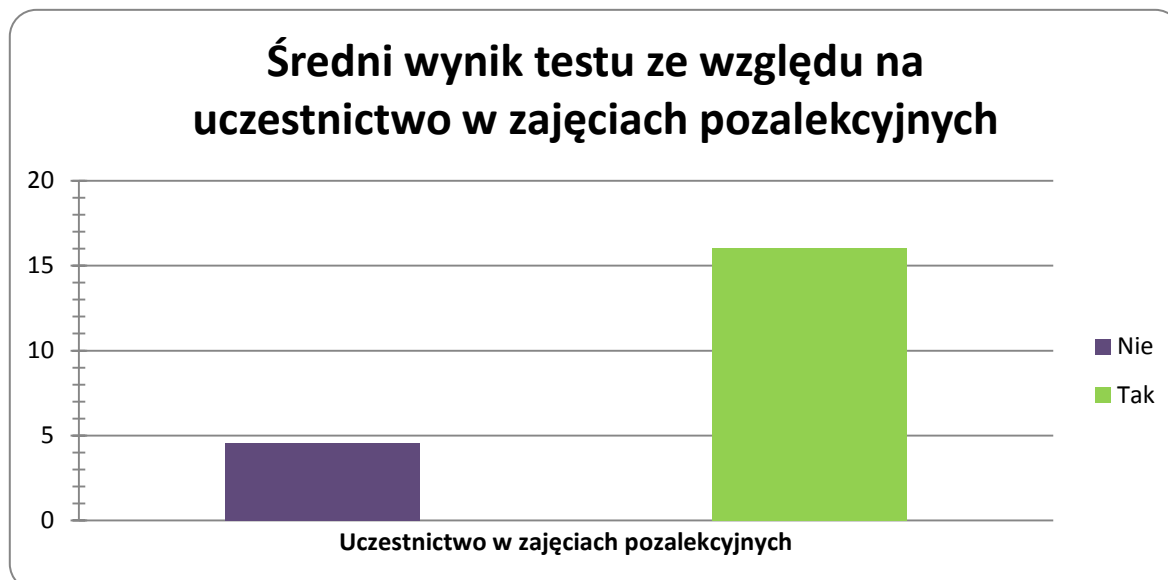
W badaniu zwrócono uwagę na to czy badani są przymuszani przez rodziców do nauki i jak to się przekłada na ich zdolność identyfikacji błędów. Osoby, które zdecydowanie odpowiedziały, że nie ma u nich przymusu do nauki zdobyły średnio 12,8 punktów, badani deklarujący umiarkowany przymus 9 punktów, a ci, którzy wskazali na silny przymus rodziców 5 punktów. Tak więc osoby, nie deklarujące przymusu ze strony rodziców zdobyły więcej punktów niż te które deklarowały istnienie takiego wpływu. Osoby, które uczą się pod presją rodziców najgorzej wypadły w teście.

Wykres 7: Średni wynik testu ze względu na przymus rodziców

4.5.2 Uczestnictwo w zajęciach pozalekcyjnych

Kolejną badaną zależnością było powiązanie uczestnictwa w zajęciach dodatkowych ze zdolnością identyfikacji błędów przez badanych. Jak już zostało wspomniane w pracy, uczestnictwo w zajęciach dodatkowych motywuje ucznia do nauki. Zgodnie z wynikiem ($F=29,8$, $p=0,05$) okazuje się, że w badaniu nastąpiły istotne różnice między wynikami badanych grup.

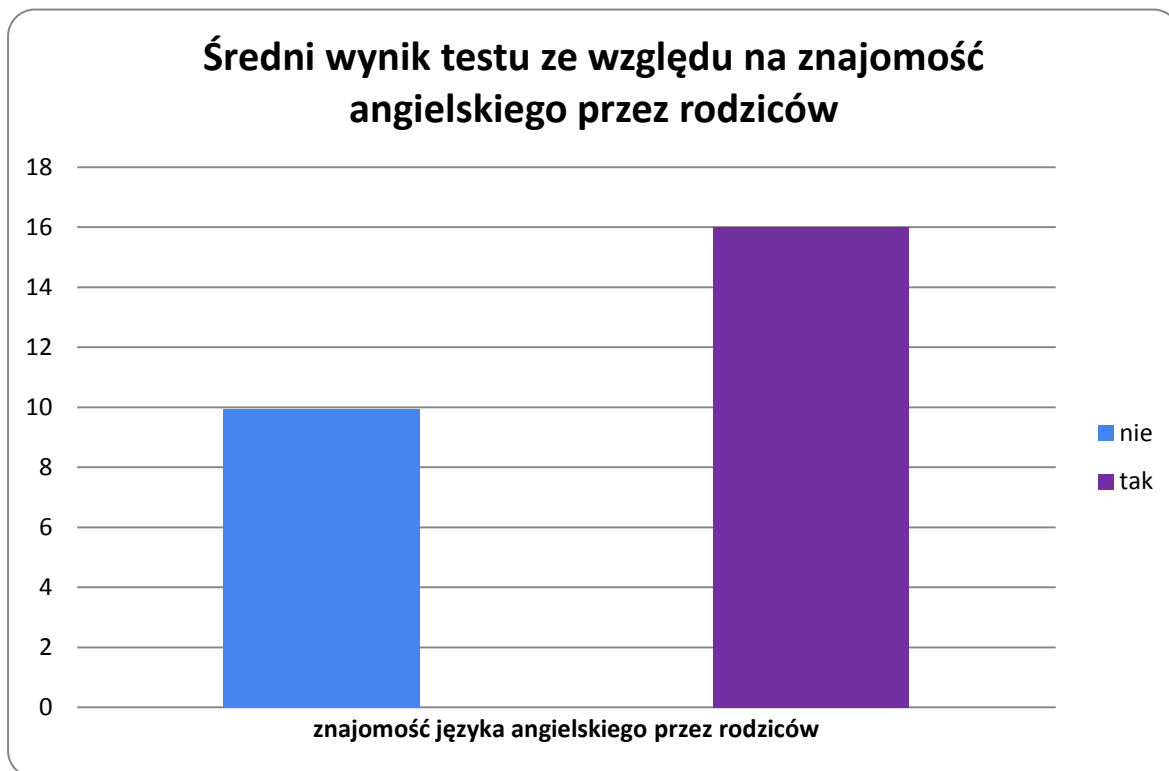

Wykres 8: Średni wynik testu ze względu na uczestnictwo w zajęciach pozalekcyjnych

Różnicę w średnich wynikach widać przede wszystkim na wykresie nr 8. Osoby nie uczęszczające na lekcje ponadprogramowe uzyskały średnio 4,6 pkt, za to osoby spędzające dodatkowy czas na zajęciach średnio zdobywały 16 pkt.

4.5.3 Znajomość języka angielskiego przez rodziców

W badaniu sprawdzono też, czy to, że rodzice znają język różnicuje liczbę rozpoznawanych błędów. Zgodnie z uzyskanymi wynikami okazało się, że osoby których rodzice nie znają języka angielskiego średnio uzyskały 9,9 pkt, za to osoby, których rodzice znają język angielski średnio zdobyły 16 pkt. Istnieją więc przesłanki do uznania różnicującego wpływu tego czynnika.

Wykres 9: Średni wynik testu ze względu na znajomość angielskiego przez rodziców

4.5.4 Chęć znalezienia lepszej pracy

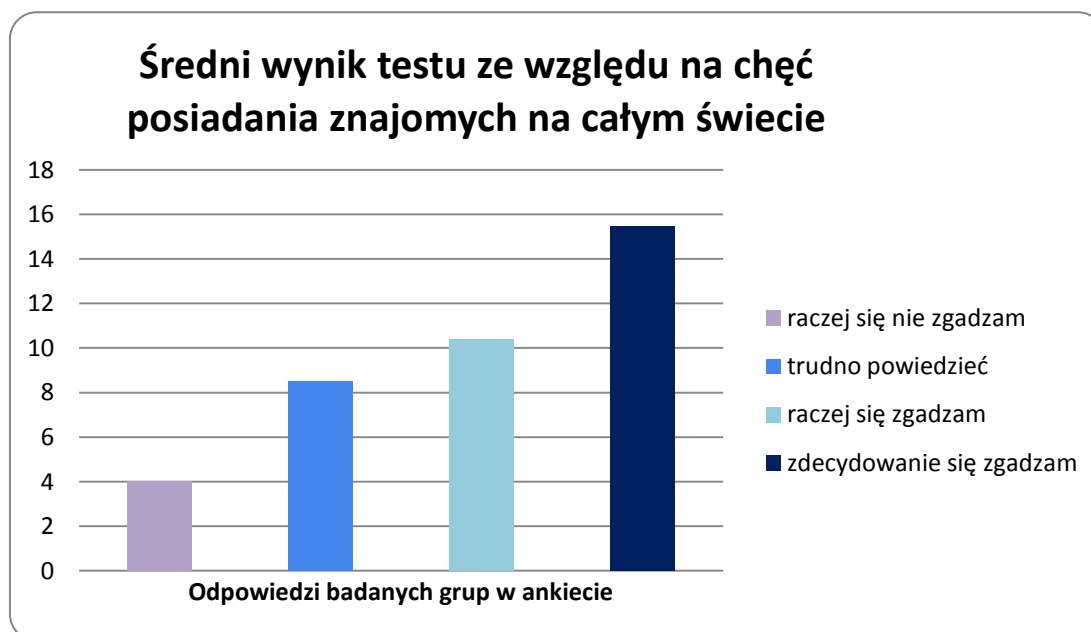
Jeśli chodzi o motywację z rozwojem zawodowym, osoby, które uczą się języka angielskiego żeby mieć szansę na lepiej płatną bądź ciekawszą pracę zdecydowanie lepiej (średnio: 12,73 punktów) poradziły sobie z identyfikacją błędów niż osoby bez takiej motywacji lub ze słabą motywacją 10pkt).

Wykres 10: Średni wynik testu ze względu na chęć znalezienia lepszej pracy

4.5.5 Chęć posiadania znajomości międzynarodowych

Kolejnym czynnikiem związanym z motywacją poddanym badaniu była chęć poznawania ludzi z całego świata. Badani z silną chęcią posiadania znajomych z różnych krajów wykazali się najlepszą znajomością *falszywych przyjaciół*. Ci spośród badanych, którzy nie okazują zainteresowania wobec natywnych użytkowników języka najsłabiej rozwiążali test.

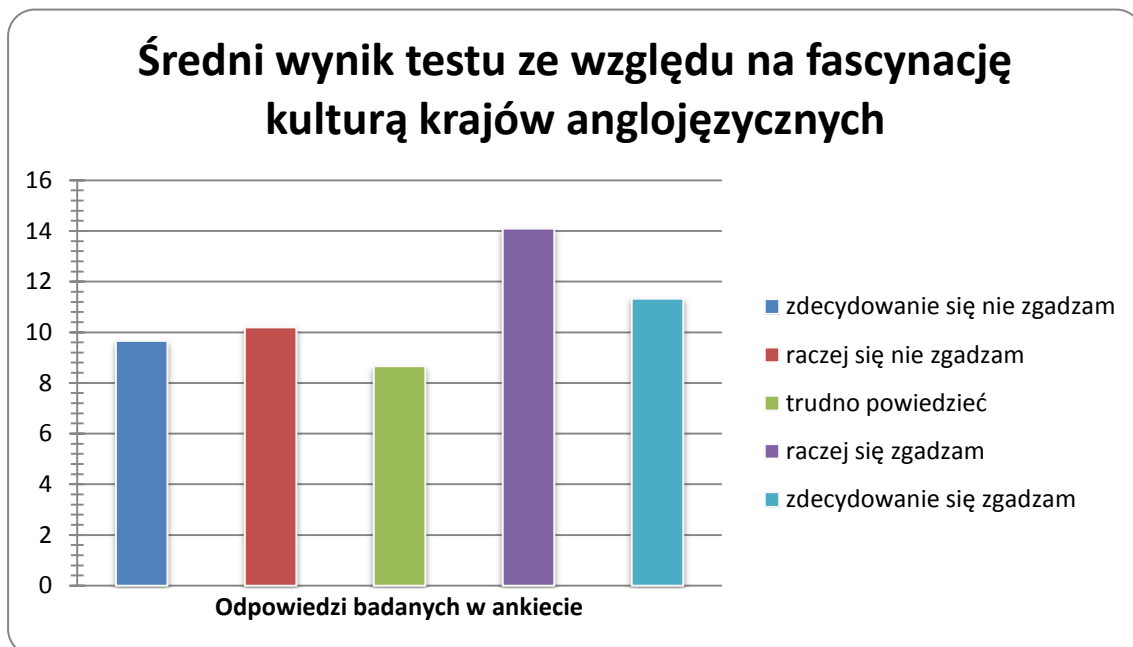

Wykres 11: Zależność między chęcią posiadania znajomych na całym świecie i zdolnością identyfikacji błędów

Na wykresie nr 11 wyraźnie można dostrzec, że im silniejsza chęć posiadania znajomych na całym świecie, tym lepszy średni wynik w teście: od najniższej średniej liczby punktów wynoszących 4 aż do średniej 15,4pkt uzyskanych przez osoby wykazujące się najsilniejszą tą motywacją.

4.5.6 Fascynacja kulturą

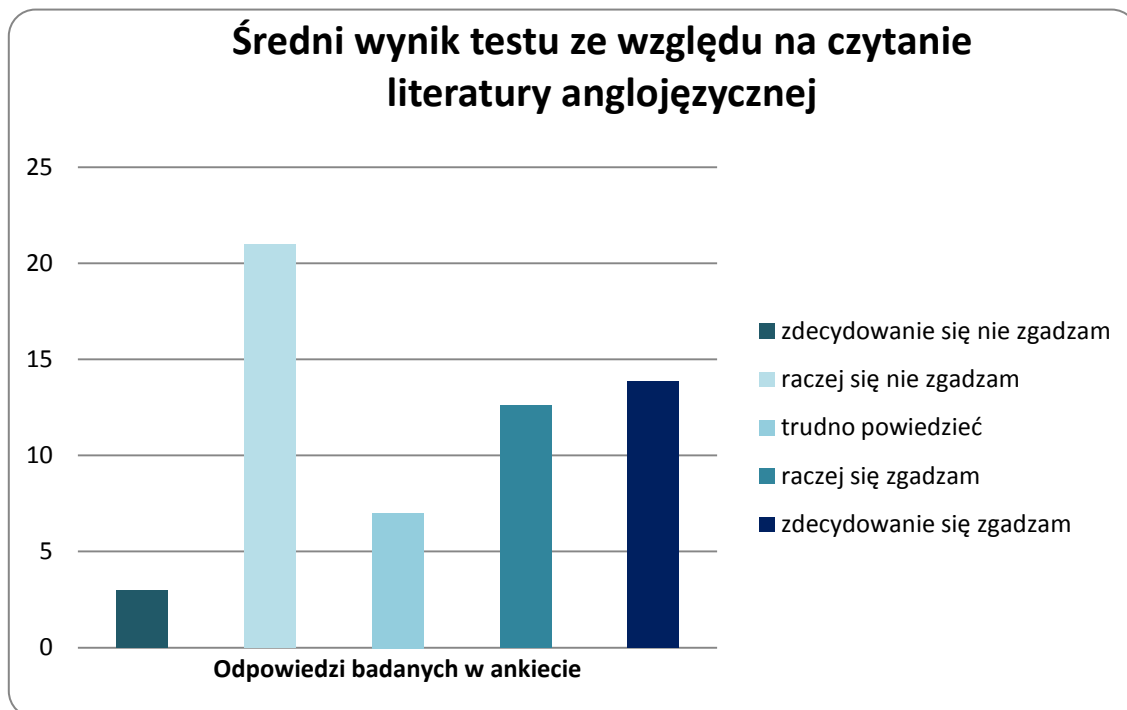
Wśród czynników związanych z motywacją wzięto pod uwagę również fascynację kulturą danego obszaru językowego. Można przypuszczać, że osoby o dużej fascynacji będą posiadały lepszą wiedzę z zakresu języka, niż te, które pozostają wobec niej obojętne. Jednak w moich badaniach zależność ta nie jest wcale klarowna. Zgodnie z tym, co przedstawione zostało na wykresie, osoby które choć trochę są zafascynowane kulturą danego kraju trochę zdobyły średnio więcej punktów od tych których kultura nie fascynuje. Niemniej jednak, to nie osoby, które zdecydowanie twierdziły, że fascynuje je kultura zdobyły 11,33 punktów a Ci którzy z lekką dozą niepewności stwierdzili swoje zainteresowanie kulturą zdobyły 8,6 pkt.

Wykres 12: Średni wynik testu ze względu na fascynację kulturą krajów anglojęzycznych

4.5.7 Czytanie literatury anglojęzycznej

Kolejną rzeczą związaną z motywacją jest samodzielnie dążenie do zdobywania wiedzy z zakresu języka angielskiego (np. czytanie w wolnym czasie książek czy gazet anglojęzycznych). Badani zostali zapytani czy swój wolny czas poświęcają na czytanie artykułów bądź książek w języku angielskim. Badani, którzy deklaruwali, że w wolnym czasie czytają angielską literaturę zdobyli średnio 13,9pkt, natomiast Ci, którzy nie czytają zdobyli zaledwie średnio 3 punkty. Jednak osoby, które raczej nie czytają, zdobyły w teście średnio 21 punktów, czyli najwięcej z badanej grupy. W badaniu więc zależność między czytaniem literatury a zdolnością identyfikacji błędów nie zaszła.

Wykres 13: Średni wynik testu ze względu na czytanie literatury anglojęzycznej

5 Wnioski końcowe

Zgromadzony materiał badawczy ukazuje, że użytkownicy języka obcego napotykać na trudności związane ze zdolnością identyfikacji błędów. Żaden z badanych nie rozwiązał testu bezbłędnie. Zauważono również pewne zależności pomiędzy chęcią posiadania znajomych na całym świecie, chęcią znalezienia lepszej pracy, znajomością angielskiego przez rodziców brakiem przymusu do nauki, uczęszczaniem na zajęcia dodatkowe, wiekiem w którym rozpoczęło się naukę języka oraz tym, jak długo ktoś uczy się drugiego języka. Trochę mniej istotny okazał się wiek badającego. Nieistotne w badaniu okazała się płeć użytkownika, miejsce zamieszkania, sposób nauki w początkowej fazie. Liczba badanych jednak jest zbyt mała by można było podejmować jakiegokolwiek generalizacje o tych zależnościach. Przeprowadzenie tego badania na znacznie szerszej grupie badanych mogłoby umożliwić znalezienie takich zależności.

6 Załączniki

6.1 Test

Przed Tobą wyzwanie! Za chwilę zapoznasz się z 30 sytuacjami, w których poproszę Cię o stwierdzenie, czy przedstawione angielskie zdanie zostało użyte poprawnie czy też nie. W tym drugim przypadku poproszę Cię także o stwierdzenie, które ze słów zostało użyte nieprawidłowo. Zebrane dane mają charakter anonimowy i będą przedstawiane i publikowane wyłącznie zbiorczo, w sposób uniemożliwiający rozpoznanie poszczególnych respondentów. Dane zostaną wykorzystane w mojej pracy licencjackiej, więc bardzo dziękuję Ci za pomoc. Do dzieła!

1. Rozmawiasz z nową koleżanką z klasy na przerwie, która opowiada jak wygrała konkurs matematyczny. To właśnie podczas finału konkursu poznała Tomka. (I w tym momencie dzwoni dzwonek na lekcje). I wtedy powiedziała:

"But that's another history."

2. Idziesz ze znajomymi zwiedzić muzeum. Jednak już z daleka widzicie, że wejście do muzeum jest zastawione rusztowaniem. W oknie widzicie kartkę z napisem:

"The Museum is actually closed for structural repairs."

3. Byłeś na wycieczce ze znajomymi. Pojechaliście na pole namiotowe. Jeden kolega powiedział, że chce sprawdzić czy jest dużo kamieni na ziemi, żeby wiedzieć gdzie rozbić namiot. Koleżanka jednak nie dosłyszała i zapytała, gdzie ten kolega poszedł, na co Ty odpowiedziałeś:

"He said that he wanted to control the rocks on the ground."

4. Anne siedziała z Davidem i oglądała przewodnik po Stanach Zjednoczonych. Anne marzy o wyjeździe tam od dawna. David widząc jej zasmuconą minę powiedział:

" 'One day we'll visit America,' murmured David, holding her close."

5. Jesteś w sądzie, właśnie zapada wyrok dla kobiety, która rzekomo była molestowana przez męża. Sędzia mówi:

"During the process there was no evidence of sexual abuse put forward."

6. Pani Kasia poszła wczoraj do jej knajpy i zobaczyła, że ktoś zbił jej okno. Prędko weszła do środka zobaczyć czy coś nie zginęło, ale wszystko było na miejscu. Poszła więc na policję zgłosić szkodę, ale jak wróciła z policjantami to zobaczyła, że:

"They were back in her local again."

7. Właśnie jesteś po maturze i musisz złożyć dokumenty na odpowiednim dla Ciebie uniwersytecie. Nie wiesz jednak, które z dokumentów złożyć, a w internecie znajduje się jedynie taka informacja:

"The closing data for applications is 7 March."

8. Jedziesz pociągiem i obok Ciebie siedzi dziewczyna z książką w ręku. Widzisz wykresy, wzory i dużo tekstu. Chcąc rozpocząć rozmowę z nią, pytasz:

"Do you study economy and all that kind of thing?"

9. Jesteś studentem w Akademii Sztuk Pięknych, musisz uzasadnić wykładowcy, dlaczego twoje połączenia kolorów dają piorunujący efekt. Mówisz:

An example of the stunning effectiveness of this colour combination can be seen in my project using a very dark background and the brightest red roses that I could find.

10. Jesteś nowym pracownikiem w sklepie spożywczym. Menadżer uczy Cię, że ważne jest zachowanie odpowiedniego porządku podczas obsługi klientów. Mówi:

"It's important to keep to this organisation — it will help you give rest more quickly, and you are less likely to make mistakes (eg. giving a customer 10p instead of 50p)."

11. Na lotnisku ochroniarze wykryli coś podejrzanego w jednym z bagaży. Kazali się odsunąć od niebezpiecznej walizki. Dodatkowo, w celu bezpieczeństwa, nadali komunikat:

"No one can touch that bag."

12. Mieszkasz w Wielkiej Brytanii i grasz w drużynie piłki nożnej. Ostatnio przegraliście mecz i planowany jest rewanż. Na drzwiach do szatni wisi kartka z informacją:

"A revenge will be played during the first week in August, probably at Myreside in Edinburgh and any member of staff who is interested in playing can contact."

13. Mama rozmawia z synem, którego dziewczyna Claire powoli zaczyna mu się nudzić. Mama jednak twierdzi, że to bardzo miła dziewczyna i chce mu pozwolić się zastanowić nad tym co do niej czuje. Pyta:

"Don't you just love Claire she's such a sympathetic girl. She is always smiling."

14. Natalie poszła do sklepu meblowego, bo popsuło jej się krzeselko do biurka. Ekspedientka podeszła do niej i zapytała czego poszukuje. Natalie odpowiedziała:

"I want a chair."

15. Jesteś na dworcu w Warszawie. Właśnie wychodzisz z peronu. Widzisz dużo papierków, niedopałków papierosów i śmieci porzucanych dookoła ulicy. Stwierdzasz:

"Of course the streets near a station are always obscure."

16. Kate dostała dziś niedostateczny z fizyki i musi o tym powiedzieć rodzicom. Po powrocie do domu zobaczyła, że:

"Both her parents were sitting in the salon reading."

17. Przypadkowa osoba spotkana na ulicy podeszła do Ciebie dzień po tym, jak brałeś udział w akcji przeciw ACTA. Ta osoba mówi, że Cię pamięta, bo:

"You were holding a transparent."

18. Jesteś na wycieczce w Poznaniu i przewodnik opowiada o generale Józefie Wybickim, na którego portret patrzycie. Pan przewodnik mówi też, że:

"His herb appears there and can also be seen decorating the Hotel Baren."

19. Jesteś na zajęciach w szkole muzycznej. Kolega zachwyca się jedną etiudą. Mówi:

"Notice how the accord at the end of the intro phrase is the 1st inversion C major: C/E, or C major with the third (E) in the bass."

20. Widząc Ashley mrużącą oczy, Matt powiedział:

"Put these on,' he said pressing his sunglasses into her hand."

21. Czytasz wiadomości w internecie o zawodach rowerowych w San Francisco, w którym ma wziąć udział wielu uczestników:

"San Francisco, January 19: An estimated 50,000 people attend a raid calling for peace in the Gulf."

22. Kupiłeś sok z napisem: 100% z owoców. Jednak smak soku nie był dobry. Zerknąłeś więc jeszcze raz na informację podaną na opakowaniu i zobaczyłeś: sok 100% smaku, zrobiony w większości z soków zagęszczonych:

"That's what was on the etiquette."

23. Zakład pogrzebowy. Opowiadasz nowemu pracownikowi jak wygląda procedura przeniesienia trumny z budynku do samochodu. Pracownik chcąc się upewnić, że dobrze zrozumiał, powtórzył:

"So would the coffin be carried out of the house then, into the caravan."

24. Przywódcy chcący manipulować ludźmi zamiast używać słów, które negatywne się ludziom kojarzą, zastępują je innymi. Stąd:
"They need "control" and "regulation" and "licensing" , words which are sometimes used as euphemisms for censure."

25. Syn odwiedził mamę w pracy, okazało się, że właśnie została zwolniona i musi się spakować. Przytulił ją, powiedział coś i wyszedł. Następnie:
"He came back with a big carton and helped Mum to pack everything in it."

26. Pan Kowalski ma w swoim domu bardzo dużo starych rzeczy, których nie używa. Pani Kowalska chciała, żeby chociaż część z nich sprzedał, ale:
"He'd always refused to sell any of his antics."

27. Mike obudził się w nocy, bo usłyszał szczekanie psa na zewnątrz. Wtedy:
"He walked to the window and stared out for some moments."

28. Przekazujesz koleżance co było na teście z angielskiego. Pierwszy tekst jest o nosorożcu, którego chcieli wywieźć na Antarktydę, a :
"The second is the text of an unofficial pamphlet that was being circulated among junior officers in the Metropolitan Police in 1982."

29. Jesteś na międzyszkolnych zawodach siatkarskich z koleżanką. Nagle wszyscy stają na baczność i odgrywany jest hymn. Koleżanka patrzy zdziwiona i pyta czy nawet na takich mniejszych zawodach trzeba odśpiewać hymn. Odpowiadasz:
"They always used to play the National Hymn before."

30. Zostałeś oszukany przez biuro podróży i szukasz opisu precedensu w komentarzach prawnych, który określa, co w takiej sytuacji zrobić. Znajdujesz informację:
"Precedence 4 shows how this point should be dealt with."

6.2 Falszywi przyjaciele i ich odpowiedniki

1. **History** - dzieje i nauka o nich, a nie jako powieść (STORY)
2. **Actually** - nie znaczy aktualnie (CURRENTLY) tylko rzeczywistość
3. **Control** – znaczy sterować, kontrolować, ale nie w kontekście „sprawdzać” (INSPECT)

4. **Process**- nigdy nie oznacza proces sądowy (TRIAL), a jedynie proces naukowy
5. **Local** – miejscowy a nie jako lokal mieszkalny (APARTMENT)
6. **Data** – to dane, a nie data jakiegoś wydarzenia (DATE)
7. **Rest** – to reszta w różnych znaczeniach, ale nie jako pieniądze wydawane płacącemu (CHANGE)
8. **Economy** – to ekonomia i gospodarka, le nigdy nie ekonomia jako przedmiot (ECONOMICS)
9. **Project** to projekt jako przedsięwzięcie, ale nie jako pomysł (SCHEME ani szkic (DRAFT, DESIGN)
10. **Revenge** - revenge to rewanż jako zemsta, ale nie jako powtórne spotkanie sportowe (RETURN MATCH/GAME) ani jako odwzajemnienie czegoś
11. **Sympathetic**-nie znaczy sympatyczny (NICE), tylko współczujący
12. **Obscure** nie znaczy obskurny (SLEAZY, SORDID) tylko mało znany lub niejasny
13. **Salon** to salon fryzjerski lub piękności, ale nie pokój w domu lub mieszkaniu (LIVING ROOM, DRAWING ROOM, PARLOUR)
14. **Transparent** to nie transparent (BANNER), tylko przymiotnik o znaczeniu przezroczysty
15. **Herb**-to nie herb (COAT OF ARMS), tylko zioło
16. **Accord**-to nie akord w muzyce (CHORD) ani system pracy (PIECEWORK), tylko uzgodnienie
17. **Raid**-to nie rajd (RALLY), tylko nalot, napad lub najazd
18. **Etiquette** - to etykieta jako zasady zachowania, a nie jako nalepka czy przypięte komuś określenie (w obu znaczeniach LABEL)
19. **Prognosis** to prognoza w ekonomii, medycynie itp., ale nie prognoza pogody (WEATHER FORECAST)
20. **Caravan** to nie karawan (HEARSE), tylko przyczepa kempingowa lub karawana.
21. **Censure** to nie cenzura (CENSORSHIP), tylko potępienie
22. **Carton** to karton jako opakowanie (mleka, soku), ale nie jako tektura (CARDBOARD) ani jako pudło (CARDBOAR BOX)
23. **Antics** to nie antyki (ANTIQUES), tylko błazeństwa
24. **Pamphlet** to nie pamflet (LAMPOON), tylko broszura

25. **Hymn** to hymn jako pieśń kościelna lub gatunek literacki, ale nie hymn państwowy (ANTHEM)
26. **Precedence** to nie precedens (PRECEDENT), tylko pierwszeństwo

7 Bibliografia

Andreou, Vlachos (2005): Affecting factors in second language learning (: Journal of Psycholinguistic Research), dostępne na stronie internetowej:

http://el9vp6ua7u.search.serialssolutions.com/?ctx_ver=Z39.88-2004&ctx_enc=info%3Aofi%2Fenc%3AUTF-8&rft_id=info:sid/summon.serialssolutions.com&rft_val_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:journal&rft_genre=article&rft.atitle=Affecting+Factors+in+Second+Language+Learning&rft.jtitle=Journal+of+Psycholinguistic+Research&rft.au=G.+Andreou&rft.au=F.+Vlachos&rft.au=E.+Andreou&rft.date=2005-09-01&rft.pub=Springer+Science+%26+Business+Media&rft.issn=0090-6905&rft.eissn=1573-6555&rft.volume=34&rft.issue=5&rft.spage=429&rft_id=info:doi/10.1007%2Fs10936-005-6202-0&rft.externalDocID=945097621&paramdict=pl

Arabski, Janusz (1997): Przystawianie języka obcego i pamięć werbalna. Katowice: Śląsk.

Bednarczuk: Języki indoeuropejskie.

Birdsong (2013): Age and Second Language Acquisition and processing: A selective overview.

Bokiewick, Jan; Balcerzan, Edward (1977): Pisarze polscy o sztuce przekładu. 1440-1974 : Antologia. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.

Carl James: Errors in language learning and use: exploring error analysis.

Coopmans: L2 Acquisition, Age, and Generativist Reasoning. Comentary on Birdsong, dostępne na stronie internetowej: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9922.2006.00354.x/abstract> w dniu 10.09.13.

Dariusz Jemielniak (2003): Angielski - sztuka unikania błędów: słownik. Warszawa: Wiedza Powszechna.

Dariusz Jemielniak (2010): Angielski - słownik pułapek językowych. we współpracy z Marta Fihel Piotr Labenz. Warszawa: Wiedza Powszechna.

Doroszewski, Witold (1994): Słownik poprawnej polszczyzny. Warszawa: PWN.

Ewa Witalisz (2006): Reckless writing: an analysis of EFL learners' written English. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.

Frycie, Stanisław; Jurkowski, Marian; Sicińska, Katarzyna (2005): Kultura języka polskiego. Warszawa: Wydawn. Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP.

George Sliwa (2001): Angielski bez błędów. Jakie błędy popełniają Polacy i jak ich unikać. Kraków: Literackie.

Harry Shaw: Errors in English and ways to correct them.

Henryk Krzyżanowski: 100 testów z gramatyki angielskiej. przewodnik dla maturzystów, olimpijczyków i kandydatów na studia filologiczne: Wydawnictwo Szkolne PWN.

J. Fisiak (2004): Słownik współczesny angielsko-polski, polsko-angielski.

Janusz Arabski (1979): Errors as indicators of the development of interlanguage. Katowice: UŚ.

Jerzy Zybert: Errors in foreign language learning: the case of Polish learners of English.

Klemensiewicz, Zenon; Kałkowska, Anna (1982): Składnia, stylistyka, pedagogika językowa. wyd. 1. Warszawa: Państwowe Wydawn. Nauk. (Biblioteka filologii polskiej. Seria A, Językoznawstwo).

Koller, Werner (1979): Einführung in die Übersetzungswissenschaft. Heidelberg: Quelle und Meyer (Uni-Taschenbücher, t. 819).

Komorowska Hanna: Metodyka nauczania języków obcych w Polsce w latach 1957-2007.

Kouritzin, Piquemal Renaud (2009): An international comparison of socially constructed language learning motivation and beliefs. w: *Foreign language annuals*, s. 287–317.

Lipczuk, Ryszard (1995): Niemiecko-polski słownik tautonimów. wyd. 1. Warszawa: Wydawn. Nauk. PWN.

Lotko, Edvard (1992): Zrádná slova v polštině a češtině. Lexikologický pohled a slovník. Olomouc: Votobia (Edice studijních textů).

Mei-Hsia Dai, Wen-ta Tseng (2011):): Measuring intention in language learning: a confirmatory factor analysis (Psychological Reports), dostępne na stronie internetowej: http://el9vp6ua7u.search.serialssolutions.com/?ctx_ver=Z39.88-2004&ctx_enc=info%3Aofi%2Fenc%3AUTF-8&rft_id=info:sid/summon.serialssolutions.com&rft_val_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:journal&rft.genre=article&rft.atitle=Measuring+intention+in+language+learning%3A+a+confirmatory+factor+analysis&rft.jtitle=Psychological+reports&rft.au=Dai%2C+Mei-Hsia&rft.au=Tseng%2C+Wen-Ta&rft.date=2011-06-01&rft.issn=0033-2941&rft.eissn=1558-691X&rft.volume=108&rft.issue=3&rft.spage=766&rft_id=info:pmid/21879623&rft.externalDocID=21879623&paramdict=pl w dniu 10.09.13.

Mirosław Pawlak: Error correction in the foreign language classroom: reconsidering the issues.

Moskovsky, Paolini Ratcheva (2013): The Effects of Teachers' Motivational Strategies on Learners' Motivation (A Journal of Research in Language Studies, 63), dostępne na stronie internetowej: <http://bu-169.bu.amu.edu.pl/han/Languagelearning4/onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9922.2012.00717.x/full>.

Nejadansari, Nasrollahzadeh (2011): Effects of Age on Second Language Acquisition, dostępne na stronie internetowej: <http://bu-169.bu.amu.edu.pl/han/CommunicationMassMediaCompleteidECE552/web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=c394a4ea-9ad3-464f-a59e-d0320c25b5be%40sessionmgr11&vid=2&hid=18> w dniu 10.09.13.

Orłoś, Teresa Zofia; Lotko, Edvard (op. 2003): Czesko-polski słownik zdradliwych wyrazów i pułapek frazeologicznych. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pavlovská (red.) (2011): Glottodydaktyka 3. część III Metodyka nauczania języków obcych. Interferencja języka ojczystego w procesie opanowywania języka obcego. Podstawy teoretyczne. we współpracy z Ziętala. Rzeszów: Wydaw. Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Paynea (2011): Sex differences in second language comprehension, dostępne na stronie internetowej: <http://bu-169.bu.amu.edu.pl/han/Elsevier-PolandidRPZ2268/www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0191886910005222> w dniu 10.09.13.

Pisarska, Alicja; Tomaszewicz, Teresa (1996): Współczesne tendencje przekładoznawstwa. wyd. 1. Poznań: Wydawn. Naukowe UAM.

Reyhaneh ghadirzadeh, Fariba Pourabolfathe Hashtroudi Omid Shokri Saveh Branch (2012): Demotivating factors for English language learning among university students (Journal of Social Sciences), dostępne na stronie internetowej: http://el9vp6ua7u.search.serialssolutions.com/?ctx_ver=Z39.88-2004&ctx_enc=info%3Aofi%2Fenc%3AUTF-8&rft_id=info:sid/summon.serialssolutions.com&rft_val_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:journal&rft.genre=article&rft.atitle=Demotivating+Factors+for+English+Language+Learning+Among+University+Students&rft.jtitle=Journal+of+Social+Sciences&rft.au=Reyhaneh+Ghadirzadeh&rft.au=Fariba+Pourabolfathe+Hashtroudi&rft.au=Omid+Shokri&rft.date=2012&rft.pub=Science+Publications&rft.issn=1549-3652&rft.eissn=1558-6987&rft.volume=8&rft.issue=2&rft.spage=189&rft.externalDocID=2894293771&paramdict=pl w dniu 10.09.13.

Roman Ociepa, Arlena Szcześniak: Angielskie wyrazy kłopotliwe: poradnik językowy.

Roy Ivan Johnson: The Persistency of Error in English Composition, dostępne na stronie internetowej: <http://www.jstor.org/stable/1078118>.

Sicińska, Katarzyna: Błędy językowe i ich rodzaje.

Szpila, Grzegorz (op. 2003): An English-Polish dictionary of false friends. Angielsko-polski słownik fałszywych przyjaciół. Kraków: Wydaw. Egis.

Szpila, Grzegorz (2005): Make friends with false friends. Practice book. Kraków: Egis.

UAM (2002): Wokół autonomizacji w dydaktyce języków obcych. Badania i refleksje. Poznań: UAM.

Wybrane zagadnienia dydaktyki języka kierunkowego na neofilologii (1993). Poznań: UAM.

Ziemowit Włodarski (red.): Psychologia uczenia się.

Ziemowit Włodarska: psychologia uczenia się (t. 1).

<http://corpus.byu.edu/coca> w dniu 11.05.13.